

BOHEMIA TANULMÁNY

A szellemi élet meghatározó képviselőinek többsége a szocializmus, de nem kifejezetten a szovjet modell felé tájékozódott. Az írók jelentős része tagja volt a kommunista pártnak, sokan – s éppen a legnevesebbek – még a háború előttről. Ferdinand Peroutka, a két világháború közötti korszak legjelentősebb liberális publicistája kijelentette: „A szocializmus olyan mértékben, olyannyira bensőségesen megegyezik a jelen és a jövő anyagi és pszichológiai erőivel, hogy mindaz, ami elvi alapon ellene szegül, nem tekinthető másnak, mint reakciónak”.⁷

A nem kommunista értelmiség többségéhez hasonlóan Peroutka helyeselte a nagyipar államosítását, amelyet a politikai demokráciát kiegészítő „gazdasági demokrácia” nélkülözhetetlen feltételének tartott. A szociáldemokrata és társutas baloldali értelmiség a személyiség szabadságát, a civil társadalom autonómiáját a cseh szocializmus szerves részének tekintette. A politikai krízis döntő pillanatában azonban sem ők, sem pártjaik nem mutattak kellő erőt és eltökéltséget.

A cseh társadalom politikai érzülete 1956-ban több lényeges ponton különbözött az antikommunista és szovjetellenes felkelés küszöbére jutott lengyel és magyar szomszédokétól. A csehszlovák sztálinizmus kiépülése szellemi és anyagi értelemben katasztrófát jelentett az országnak, de a kommunista párt társadalmi beágyazottságát nem szüntette meg automatikusan. A lakosság számára viszonyítva a CSKP volt a világ legnagyobb kommunista pártja, jóllehet tagságának politikai beállítottsága nem volt homogén. A már 1948-ban kezdődő törvénytelen bebörtönzések, kivégzések és a propagandával kombinált mindennapi terror megfélemlítette a társadalmat, elkéséřítette az értelmiségi

